

PARLAMENT DEL PROFESSOR ROBERT M. SOLOW
D'ACCEPTACIÓ DEL TÍTOL DE DOCTOR HONORIS CAUSA

29 de febrer del 2008
Auditori del Campus de la Ciutadella
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Estic molt agraït a la Universitat Pompeu Fabra i als meus col·legues de la Barcelona Graduate School of Economics per aquest gran honor, que per a mi significa molt més del que es puguin imaginar. La guerra civil espanyola va ser un esdeveniment polític decisiu de primer ordre quan jo era jove. Encara recordo que vaig llegir molts relats sobre el conflicte, i especialment el llibre *Homage to Catalonia*, de George Orwell, i recordo també l'efecte colpidor que aquesta lectura va tenir per a mi. Avui em resulta molt plaent venir a Catalunya, però el cap i el cor em diuen que aquest honor hauria d'anar en l'altra direcció.

Com que he començat parlant del passat, continuaré parlant del passat, tot i que amb un tema diferent. La meva intenció, però, és apuntar cap al futur. Quan vaig començar a estudiar economia d'una manera seriosa, l'any 1945, després d'haver estat un temps a l'Exèrcit, en l'aire ja planaven una sèrie de preguntes sobre el creixement econòmic. Aquestes preguntes sorgien de dues grans qüestions pràctiques que es plantejaven en aquell moment. La primera era la necessitat, tant política com humanitària, de reactivar les economies, físicament destruïdes, d'Europa i del Japó, malgrat els dubtes simultanis que hi havia sobre si els Estats Units podrien prosperar sense l'estímul de la producció militar. La segona qüestió era el desenvolupament dels països "endarrerits", especialment arran de la descomposició dels imperis d'abans de la guerra.

Al final el meu interès es va acabar centrant en la primera d'aquestes qüestions, encara que només fos perquè les eines que estava aprenent semblaven més adequades per abordar-la. Quan vaig publicar els meus primers treballs sobre el creixement econòmic, en els anys 1956 i 1957, no tenia ni idea que acabarien esdevenint la base de tota una indústria entre els economistes, i que, al cap de cinquanta anys, encara serien una part reconeixible de la literatura, que no només continua sent molt activa, sinó que és possible, a més, que estigui tornant a adquirir un abast i una intensitat creixents. Avui dia sabem algunes coses —força coses, de fet— si més no sobre les condicions necessàries per al creixement a llarg termini en una economia industrial. (I molts d'aquests principis sembla que també són aplicables de manera natural a les economies en desenvolupament, però aquesta és una altra història).

Fins i tot és possible fer algunes afirmacions quantitatives aproximades sobre el procés de creixement econòmic i sobre els seus determinants de primer ordre. (Per ser honest, però, haig d'afegir que la proliferació de dades comparables a escala internacional també ha permès fer moltes afirmacions quantitatives sense sentit sobre els determinants últims del creixement). Suposo que l'intent de definir i de mesurar els estocs de capital humà i, de manera menys segura, de capital tecnològic ha representat un pas endavant cap a l'objectiu d'establir una teoria quantitativa del creixement. Amb tot, jo no aniria tan enllà en la noció de capital social, o almenys no encara, perquè si bé aquesta noció distingeix clarament una sèrie d'aspectes subjacents al procés de creixement que són genuïnament importants, jo no els elevaria al rang de forma de capital sense comprendre abans com cal concebre i mesurar la inversió i la depreciació.

Tanmateix, el fet important és que la teoria agregativa moderna del creixement econòmic ha progressat enormement. Ha aprofundit en el seu coneixement de la substitució entre formes de treball i formes de capital, i ha ampliat la seva visió per incloure-hi factors demogràfics, ambientals i d'altra mena. Naturalment, donat que som en un acte acadèmic, vostès ja intueixen que si dic tot això és només perquè vull parlar de la recerca que no s'ha dut a terme, i que ni tan sols s'ha intentat seriosament. Això seria exactament el que tinc al cap. I, de nou, el que tinc al cap és un problema que es deriva no pas de la lògica interna de la teoria, sinó dels esdeveniments del món exterior.

Concretament, tots estariem d'acord que és desitjable que els beneficis del creixement econòmic siguin àmpliament compartits per la població, no necessàriament de manera exactament igual, sinó en termes generals en el conjunt dels grups socials i demogràfics. Cap grup n'hauria de quedar gaire al marge. Aquest és el principal motiu pel qual creiem que el creixement econòmic és una cosa bona.

Recentment, però, a gran part d'Europa, als Estats Units, i fins i tot en alguns països pròspers de renda mitjana com Xile, això no ha estat així. En conjunt, la desigualtat s'ha vist incrementada; i, més concretament, els qui estan a la part inferior de la cadena de distribució d'ingressos i de qualificació no només s'han anat allunyant encara més dels qui es troben a la part superior de la cadena, sinó que, a més, en alguns moments i en alguns llocs, s'han estancat o en ocasions fins i tot s'han deteriorat en termes absoluts. No sé si això és un fet sorprenent, però sí que és fet. I no contradiu res de la teoria estàndard del creixement econòmic. Aquest tema, però, no s'ha fet un lloc en la teoria del creixement econòmic.

Del que s'ha ocupat la teoria, i del que encara s'ocupa, és de la distribució funcional de la renda entre la força de treball més o menys qualificada, el capital i els recursos naturals. Aquesta no és, però, la qüestió rellevant. No són els treballadors en general, ni els qui treballen en institucions financeres ni aquells que ho fan en empreses menys glamuroses, els que estan perdent posicions. La distribució de la renda per dimensions s'acosta més al que estem argumentant, especialment si es posa l'èmfasi en la simple desigualtat. Però fins i tot llavors resulta difícil veure com es poden incorporar íntegrament a la teoria del creixement unes consideracions de distribució sobre la base de les dimensions. Seria fàcilment possible adoptar algun model extern determinat de distribució dels ingressos sobre la base de les dimensions des del punt de vista de la propietat i del treball, i tot seguit enganxar-lo a un model de creixement econòmic, amb algun feedback amb els estalvis. Fer això resultaria molt útil, però no crec pas que permetés copsar realment el problema social que actualment preocupa la gent seriosa.

En els països rics hi ha moltes feines amb una productivitat intrínsecament baixa, i possiblement estancada, independentment de qui les faci. Aquestes feines no es veuen gaire afectades per les millores tecnològiques. També es tracta, generalment, de feines desagradables. El funcionament normal del mercat de treball considera que aquests llocs de treball estan ocupats per treballadors amb un nivell molt baix de formació o d'altres capitals humans, que sovint són immigrants i, també, dones i joves. Tanmateix, aquests llocs de treball tindran un baix nivell de productivitat independentment de qui els ocupi. Les persones que fan aquestes feines guanyen sous molt baixos, i tenen molt poques probabilitats d'ascendir socialment. Tenen molt poc poder polític o influència. Podem veure-hi, per tant, l'inici d'una infraclasse permanent.

La resposta política de manual a una situació com aquesta és que s'hauria de permetre que el mercat de treball funcionés sense interferències, per tal de no alterar l'eficiència dels seus resultats. Llavors, si els votants hi estan disposats, l'estat pot dur a terme una certa redistribució de la renda, que també s'ha de dur a terme de

manera eficient. El problema és que, com tots sabem, aquesta política purament redistributiva no és mai políticament popular, i en qualsevol cas sempre es duu a terme amb mitjans ineficients. Per tant, aquesta solució tan simple resulta massa simple, i duu a desatendre el problema de combinar el creixement i l'equitat.

Podria la teoria del creixement fer alguna aportació en aquest cas? Hi ha una llarga història d'enfocaments basats en dos sectors: implicar-hi la indústria i l'agricultura, per exemple, o els béns de consum i els béns d'inversió. Actualment, però, podria ser més apropiat pensar en termes d'un sector de serveis de baixa productivitat i en una resta d'alta productivitat, combinats amb el fet d'un capital humà diferenciats. La font de la diferenciació podria ser l'accés limitat, o la discriminació, o la capacitat natural. Hi ha evidències considerables en el sentit que fins i tot països amb unes institucions tan semblants com els països de l'Europa occidental difereixen de manera remarcable en termes del que podríem anomenar la "inclusivitat" de les seves polítiques socials explícites i de les seves normes socials implícites. I aquestes diferències tenen conseqüències reals que es poden veure en la compressió de les distribucions salarials, especialment en la franja més baixa.

El model de manual ens diu que l'equitat assolida d'aquesta manera pot tenir uns costos que prenen la forma de pèrdua d'eficiència. És certament possible, i fins i tot probable, que sigui així. Però la simple possibilitat — o fins i tot probabilitat — no ens duu gaire lluny. Incorporar tot això a una teoria quantitativa de creixement econòmic ens podria dur més enllà. Així, per exemple, si es pogués quantificar una pèrdua d'eficiència com a fracció d'un resultat potencial total, llavors seria possible fer-se i respondre preguntes com aquesta: a quina fracció del creixement constant d'un any cal renunciar per assolir un increment determinat de l'equitat? Per posar-ne un exemple purament hipotètic: suposem que un determinat salari mínim vinculat comporta una pèrdua bruta d'un 1% de la renda nacional. En una economia que tendeix a un creixement anual del 3%, podríem dir que el preu de qualsevol guany que s'assolís en matèria d'igualtat equivaldria a quatre mesos de creixement previst. Si això és molt o és poc és una qüestió de tipus totalment diferent a propòsit de la qual cadascú de nosaltres té dret a tenir una opinió.

Si hem de ser realistes, però, esperar aquesta mena de claredat és esperar massa. Tanmateix, només intento suggerir que la teoria del creixement econòmic pot evolucionar de maneres que responguin a les qüestions intel·lectuals i morals que preocupen o que haurien de preocupar la nostra societat i els nostres economistes. I, mentrestant, vull donar-los les gràcies altre cop, i desitjo a la Universitat, a la Graduate School of Economics i a la ciutat de Barcelona un llarg període d'un creixement fort, pròsper i equitatiu.